

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio II. De furtis minutis multiplicatis, seu continuatis respectu ejusdem,
& diversorum. Ubi simul defurtis domesticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

SECTIO II.

De furtis minutis multiplicatis seu con-
tinuatis respectu ejusdem, & diversorum. Ubi
simul de furtis domesticorum &c.

SUMMARIUM.

34. Furta minuta sunt, seu constituunt mortale tripliciter.
35. I. Ex intentione principali per ea ditescendi.
37. II. Ex intentione directa, vel indirecta ea continuanda animadversa jam notabili materia concrecente &
40. III. Ex sola injusta detentione notabilis materia jam sic congregata.
41. & 43. Idem probabilius est de furtis minutis factis ab eodem diversis.
44. (Admissa tamen majori quantitate materia.)
45. Imò & factis eidem à diversis communi consilio, & cooperatione &c.
47. Secus, si non ita communi consilio, vel influxu cum aliis quis modica furetur.
48. Usque ad n. 51. Furta domesticorum sunt vera furta, ut tamen mortalia sint, requiritur major quantitas materia, quam in furtis externorum.
51. Unde & uxores mortaliter peccant surripiendo notabilem quantitatem de bonis mariti.
52. Eis tamen pro parvitate materia respectivè multum admittitur.
53. Et insuper ex diversis capitibus citra peccatum de bonis mariti quid auferre, vel disponere possint.
54. Quas elemosynas, vel donationes facere possunt uxores; & quantum sibi ipsis applicare?
55. Refertur & resolvitur casus astuta uxoris.
56. Etiam filii familias mortaliter peccant surripiendo notabilem quantitatem de bonis patri subjectis.
57. Ad id tamen longè major quantitas requiritur, quam in furtis extraneorum.

58. *Auferendo autem esculenta, & poculenta, tam ipsi Religiosi, & serui, raro peccant mortaliter, si ipsi absumant.*

59. *Ac etiam sine peccato de bonis paternis aliquas expensas facere possunt.*

60. *Similiter Religiosus notabilem quantitatem de Monasterii surrapiens dupliciter peccat mortaliter peccato furti, & proprietatis contra votum.*

61. *Cui communiter ad mortale non concedunt (nisi esculentis, & poculentis) majorem quantitatem furti extraneo.*

62. *Alii tamen æque probabiliter concedunt ei tantum filiofamilias.*

63. *Pro qua tenetur etiam ad restitutionem.*

64. *Usque ad v. 68. Idem sermo est de furtis famulorum ancillarum.*

65. *Quid de furtis sartorum, textorum, molitorum.*

ASSERTIO III.

34 **F**urta minuta facta eidem ab eodem ad notabilem quantitatem peruenientia constituntur peccatum mortale triplici ratione: 1. Ex intentione principali per furta minuta discedendi vel congregandi magnam quantitatem. 2. Ex intentione directa, vel indirecta continuandi furtum notabilem adimadversa jam notabili materia crescente. 3. Ex sola detentione injusta notabilis materia per furta minuta jam congregata. Idem dicendum de furtis minutis ab eodem diversis & factis eidem à diversis communi consilio, ratione vel influxu unius in reliquos. *Exp. particulatim.*

§. I.

Ex intentione principali ditescendi.

Qui furtis repetitis semper furatur quid mo-³⁵
dicum, ne fortè notetur, sed ex intentione
surrupendi tandem magnam quantitatem, & in-
de ditescendi, is primo, & singulis furtis peccat
mortaliter. Omnes. Lessius *lib. 2. de just. c. 12.*
dub. 7. Sanchez. *lib. 7. moral. c. 31.* Layman. *l. 3.*
e. 1. n. 6. Lugo *disp. 16. sect. 3. de just.* Ratio clara
est. Quia qui habet propositum proximo nocen-
di in re gravi, peccat mortaliter: & media semper
participant malitiam sui finis: atqui talis habet,
& retinet semper propositum nocendi proximo
in re gravi, & singula furta minuta procedunt ex
illo proposito tanquam ejus continua executio:
singulaque tanquam media ordinantur ad acqui-
rendam rem notabilem, ur finem mortaliter ma-
lum: ergo talis singulis furtis minutis peccat mor-
taliter: non tamen (quod benè nota) committit tot
distincta furta mortalia, quot sunt furta minuta, sed
unum tantum: quia omnia furta minuta simul sub
una intentione principali uniuntur, tanquam con-
tinua una executio illius intentionis mortalis.
Quod etiam in furtis gravibus repetitis, & sub una
intentione unitis usuvenit. De quo in materia
de peccatis.

Quare judica, mortaliter peccasse eum, qui³⁶
mensuras, & pondera falsificando modicè, vino
aquam, aliisve mercibus deteriozem materiam
miscendo, notabile lucrum collegit: item qui alie-
nas

nas vineas circumcursando uvarum multitudinem congregavit, quia in his casibus unum est malum propositum circa objectum grave & mortale, & successivè & minutatim congregando. Non enim rem ita facillè judicabis mortaliter peccasse eum qui hodie ab uno non ita divite duos pacios fructum est, & absumpsit, ac deinceps abstinere propositum nihilominus post aliquot dies iterum nactus occasione duos pacios eidem, vel alteri abstulit, eodem modo sapiùs post propositum abstinere pervenit ad summam unius v. g. taleri, vel denarii: quia talis non unum propositum retinet, sed quod sapiùs revocavit: unde nec unum propositum committit, sed plura dissoluta & venialia nisi denique perveniat ad quantitatem valde notabilem v. g. trium vel quatuor florenorum: tunc peccatum mortale non effugiet; si non ratione ablationis, saltem ratione injustæ detentionis: mox videbis ampliùs.

§. II.

Ex intentione continuandi &c.

37 **Q**ui successivè repetitis vicibus furatur quod modicum v. g. singulos denarios &c. absque quidem prævia intentione congregandi magnam quantitatem, vel ditescendi, attamen adveniens concrefcere magnam summam domino nocibiliter nocituram, quæ nimirum simul ablata controversia sufficeret ad peccatum mortale: v. g. unius ducati &c. eo statu sciens, & volens, super aliquid modicum auferat, sciens, vel ex...

dens illam quantitatem, etiam unicum denarium,
 ipso illo ultimo furto minuto peccat mortaliter :
 seu ipsam ultimum furtum illud minutum, alio-
 quin seorsim secundum se sumptum veniale tan-
 tum, hic & nunc ratione conjunctionis volitæ cum
 precedentibus est peccatum mortale : seu potius,
 & rectè sonantiùs loquendo, intentio seu voluntas
 illa continuandi furtum per illud minutum usque
 ad quantitatem notabilem, lethalis est. Quia
 nimirum censetur consentire in totum damnum,
 ut supponitur ; graviter domino nociturum.
 Ratio ergo est. Quia illud opus, quo injustum
 notabile damnum proximi completur, mortale est :
 atque per illud ultimum furtum, quo quis adver-
 tit se pervenire ad summam notabilem, V. G. fu-
 rando ultimum pacium complementem talerum, vel
 ducatum respectivè, completur notabile damnum
 proximi : ergo illud ultimum furtum mortale est,
 non quidem secundum se absolutè ; sed cum habi-
 tudine ad furta præcedentia consideratum. Cer-
 te potest quis etiam comedendo, vel bibendo præ-
 tiosa aliena, peccare mortaliter : ubi sanè ultima
 comestio, vel ultimus haultus secundum se non est
 quid grave, tamen cum præcedentibus conflat
 damnum & peccatum grave. Atque ita docet
 jam communis DD. Major, Medina, Sotus,
 Valentia, Vasquez, aliisque citt. Sanchez c. 21.
 n. 5. Layman. cit. c. 1. n. 6. Lugo supra Seç.
 3. & non fufius tractat. 1. de peccatis. Con-
 trarium tamen docuerunt Navarrus c. 17. n. 139.
 Lessius supra dub. 8. & noster Marchant. tribun.

S s s

p. 1.

650 *Tract. V. in VII. & X. Præcept. Decal. Cap.*
p. 1. tract. 3. tit. 1. q. 5. & alii negantes
ex illis furtis minutis fuisse peccatum mortale
quamvis fateantur talem sub mortali teneri
tuere illam quantitatem per furta minuta con-
gregatam: ideoque non quidem auferendo unquam
sed detinendo tantum peccare mortaliter
ipsum quidem posse fieri, patebit mox §. sequenti.
Sed hic interim confirmemus nostram Sententiam.
Talis ergo secundum omnes sub mortali tenetur
restituere summam notabilem furtis minutis
congregatam (cum ab Innocentio XI. damna-
ta sit hæc propositio 38. *Non tenetur quis sub peccato*
peccati mortalis restituere, quod ablatum est per
parva furta, quantumcunque sit magna pars
totalis.) Non quidem sub mortali totam
summam, sed illam solum partem, quæ con-
gruat ad quantitatem notabilem in grave damnum proximi
quaque restituta, non retinetur amplius sub mortali
tas notabilis cum gravi damno proximi: secundum
communem DD. apud Lugo *cit. n. 41.* sed
quod sub mortali restituendum est, etiam sub
mortali non auferendum erat: seu cujus retentio
mortalis, illius etiam ablatio fuit, vel saltem
potuit esse mortalis, cum hæc duo moraliter
sint; ergo si illa pars complens summam notabilem
sub mortali restituenda est, eandem non potest
ferre fuit, vel saltem potuit esse mortalem, si
tunc inadvertentia excusasset, juxta mox danda
§. sequenti. Atque hæc Sententia etiam in
materiis locum habet, ut in Horis, Jejunii

Feriis &c. prout universaliter docuimus in materia de peccatis.

Dices I. multiplicata venialia nunquam faciunt mortale. *Distinguo.* Si sint omninò disparata, absque omni connexione ad invicem in materia vel effectu causato (ut in cogitationibus inutilibus, verbis otiosis, mendaciis jocosis &c. etiam in infinitum multiplicatis) *Concedo.* Si autem sint ita connexa, ut in nostro proposito, *Nego assumpt.* neque etiam in proposito, peccata venialia ut talia in individuo faciunt unum mortale: sed ultimum furtum, quòd secundum se solum esset veniale hic & nunc adjectum præcedentibus furtis fit mortale, quod valdè notandum est. 2. Ultimus actus furti est ejusdem rationis cum præcedentibus: ergò venialis tantum, sicut actus præcedentes. *Distinguo antecedens:* est ejusdem rationis ex objecto & per se; *concedo:* est ejusdem rationis ex circumstantia, & per accidens: *nego antecedens, cum consequentia:* Ratione enim connexionis cum præcedentibus furtis habet ultimus actus aliquam circumstantiam, complementem scilicet materiam, & damnum notabile domini, quam non habent actus priores. 3. Ultimum furtum non plus nocet, quam præcedentia: ergo omnia sunt venialia tantum. Iterum *distinguo antecedens.* Non plus nocet absolutè secundum se sumptum: *concedo.* Non plus nocet respectivè, & ut est conjunctum cum furtis præcedentibus: *nego.* Nam ultimo furto minuto auferitur jam integer florenus, vel ducatus, qui non

non ablati erant furtis præcedentibus, modo ergo saluabuntur famuli Magnatum tinuè auferentes, consumentes, vel malpendentes aliqua modica, & nunquam restitutes? *Respondeo*: excusari plerumque à mone re restitutionis, partim per inadvertentiam quia nunquam advertunt, vel se reflectunt ad damnum domini notabile concrecens, partim quia domini Magnates in his non censentur valde inuicem nec suos famulos tam strictè obligare uelle ad exactam curationem rerum suarum, etiam ad modica. Alioquin & illi peccant, sicut alii homines.

39 *Petes.* Quid si quis post notabilem quantitatem minutis furtis comparatam usque ad peccatum mortale commissum, rursus incipiat, & peccatum furari modica? ita distinguendum est cum *supra cit.* Aut enim talis nondum poenituit de furtis præcedentibus, nec restituere proposuit; & tunc denuò furando modica ab eodem, peccat mortaliter toties, quoties, quia tunc semper habet implicitam, vel implicitam saltem voluntatem augendi damnum notabile proximi, & retinendi notabilem quantitatem rei alienæ semper maiorem maiorem. Aut talis jam poenituit de furtis præcedentibus, & vel defacto restituit, vel restituere occasione, proposuit; & tunc denuò furando modica peccat tantum uenialiter, donec rursus auget quantitatem notabilem sufficientem ad mortale furtum: quia tunc per poenitentiam, & restitutionis propositum abruptit continuationem furtorum præcedentium cum sequentibus, & sequens mortale

furti non concrefcit amplius cum præcedenti, fed
manet per fe fola, & venialis, donec rurfus concre-
fcit cum alia materia fequenti furtim fubtracta.

§. III.

Ex fola inijfta detentione.

EX pluribus furtis minutis, & fingulis defacto ^{40.}
venialibus tantum, accrefcente tamen nota-
bili quantitate fufficiente ad mortale, adhuc ex-
igit peccatum mortale ratione inijftæ detentio-
nis tantum. Ita nimirum: ut licet quis furtis mi-
nutis sæpiſſimè reperitis uſque ad notabilem fum-
mam, quia nunquam recordatus præcedentium
furtorum, non advertit, vel attendit ad accrefcen-
tam quantitatem, fingulis furtis, etiam ultimo fo-
rum peccaverit venialiter, & nunquam mortaliter
ratione ablationis, poſtea tamen advertens aliquan-
do quantitatem notabilem aggregatam, peccabit
mortaliter ratione inijftæ detentionis, ſeu non re-
ſtitutionis rei alienæ. Communis, & certa do-
ctrina apud citatos. Ubi rurfus advertere debes,
in furtis duo eſſe. Unum eſt inijfta ablatio rei
alienæ invito domino: alterum eſt inijfta deten-
tio, ſeu non reſtitutio rei alienæ invito domino.
Et quamvis per fe ordinariè, ablatio, & detentio
ejuſdem rei alienæ conſtituant unum numero pec-
catum, cum utrumque per modum unius inten-
datur: nemo enim vult rem furari, quin ſaltem
ad tempus eam detinere, ejuſque uſu & poſſeſſio-
ne dominum ſpoliare intendat: per accidens ta-
men quoad rationem peccati sæpè multum diffe-
rent, v. g. accepifti mutuum à domino valente
certo

certo tempore restituendum : abstulisti glie
 um furioso ad impedienda damna aliis inferens
 postea finito termino vel furore, repetenti
 mino non restituisti : non peccasti auferendo,
 tinendo autem peccas mortaliter ex genere
 Contra, furatus es equum suo domino : post
 ab eodem domino æquala, vel majori damno
 ctus non vis reddere : peccasti mortaliter aufer
 do : at non peccas detinendo, sed iusta compen
 satione uteris, si alter damnum illatum quoque
 sarcire nolit. Item abstulisti bursam intentione
 furandi aliquot denarios tantum, postea repetenti
 aliquot aureos detines : peccasti solum venialiter
 auferendo : sed detinendo mortaliter. Similiter
 & in opposito. Ita in proposito : si furtis
 tis & venialibus sæpe repetitis, omnino dispa
 tis, nec ulla intentione unitis, conquisivisti non
 bilem summam sufficientem ad peccatum mortale
 peccasti semper venialiter tantum auferendo :
 verò postea peccabis mortaliter compertam sum
 mam notabilem non restituendo invito domino
Ratio est : quia velle detinere alienum in mag
 quantitate, semper est mortale : atqui per plura
 furtà repetita minuta, etsi omnia & singula ven
 lia tantum, ut puta, si furans nunquam recon
 tus furtorum præcedentium, non advertit ad ma
 teriam notabilem concrecentem : aut licet ad
 verterit, tamen de præcedentibus jam penitenti
 & restituere proposuit, nihilominus re ipsa aggr
 gatur materia notabilis cum gravi damno præ
 mi, v.g. ad unum vel alterum ducatum : ideoque dete

sciens retinens, vel restituere nolens peccat mortaliter: ergo ex pluribus furtis minutis, si cum omnia & singula quoad oblationem fuerint venialia, tamen accrescente materia notabili sufficiens ad mortale, ratione injustæ detentionis surgit peccatum mortale, & obligatio restituendi sub mortali: secundum omnes Doctores auctores.

Dices. Ex delicto veniali tantum non potest oriri obligatio restitutionis sub mortali, ut ex communis Sententia alibi diximus: atqui in nostro casu ex delictis merè venialibus oriretur obligatio restitutionis sub mortali: Nec satisfacit dicere, obligationem illam moralem restituendi non oriri ratione acceptionum venialium, sed ratione injustæ detentionis rei alienæ in quantitate notabili aggregatæ. Nam contra: supponamus talem furem, postquam advertit, se jam accrescente materia notabili, grave damnum intulisse, statim poenitentiam sumere, ac concipere propositum restituendi, & efficaciter velle restituere, quam primum poterit; tunc certè neque detentio ulla erit mortalis: ergo tunc ex solis ablationibus venialibus consurgit obligatio restituendi sub mortali. *Respondetur.* Negando assumptum primum, & hanc consequentiam: vel enim talis statim restituit, quam primum potuit, & tunc nullam contraxit obligationem restituendi sub mortali, sed statim restituendo eam præcavit, & extinxit. Vel non restituit statim, quando potuit? & ecce jam exurgit detentio nova injusta mortalis; & inde obligatio

656 *Tract. V. in VII. & X. Precept. Decal. Cap.*
tio restituendi sub mortali: quod valde no-
dum est.

§. IV.

*Furta minuta ejusdem respectu
diversorum.*

42 **F**urta minuta & venialia prædictis modis
stipulantur peccatum mortale cum obligatio
restituendi sub mortali, non tantum cum fiat
eodem eidem & prout hactenus suppositum fuit
sed etiam cum fiunt ab eodem diversis dominiis.
Et quidem quoad primum modum, cum quis
directa & formali intentione ditescendi, seu
utilem summam congregandi, furatur à domo
modica, videtur esse extra controversiam
enim intentio est peccatum mortale, ex qua
la sequentia furta minuta, tanquam continua
intentionis executio, eandem malitiam mortalem
participant: & tunc domini quàm maxime
sentur inviti. Quoad secundum verò modum
cum quis absque ejusmodi intentione principis
magnam quantitatem congregandi, à diversis
tur modica, usque ad notabilem summam
concretescentem: equidem *Joan. Medina*
lus, Navar. cit. cap. 17. n. 139. Toletus lib. 1.
16. & alii putant talem nunquam peccare mor-
liter.

43 Contrarium tamen longè veriùs docent
communiter *Lessius lib. 2. de just. cap. 12. de*
Molina tom. 3. disp. 689. Sanchez lib. 7. moral.
3. Laym. lib. 3. p. 1. cap. 1. num. 6. Lugo
disp. 16. Sect. 3. §. 1. Ratio est: quia licet

minuta furando à diversis dominis non inferat
notabile damnum singulis seorsim & actualiter,
infert tamen notabile grave damnum omnibus
collectivè, seu ipsi Communitati, vel Reipublicæ,
saltem habitualiter & consecutivè, quatenus ni-
mirum, si talis modus furandi non esset graviter
prohibitus, maxima sequerentur incommoda, &
inconvenientiæ contra bonum commune, ac in-
demnitatem civium: si enim cuilibet citra pecca-
tum mortale, liceret ditescere tali modo, seu fur-
tim magnam copiam congregare ex alieno, quæ
foret facies Reipublicæ, qui mores? quæ securi-
tas? Deinde sequeretur, posse aliquem sine peccato
mortali in venditionibus uti ponderibus, & men-
suris modicè falsificatis & diminutis, quod tamen
in omni Reipublica benè instituta meritò gravissi-
mè prohibitum est. Item sequeretur, non pec-
care mortaliter eum, qui ex granario, vel cella-
rio totius communitatis furaretur magnam quanti-
tatem; aut qui sine justo titulo tributa seu gabellas
etiam minutas exigeret à tota populosa Communita-
te, &c. quia talis singulos non graviter, sed levi-
ter admodum læderet: quæ tamen omnia omnium
sensu sunt absurdissima: ergo.

Cæterum in favorem ejusmodi furunculorum
aliqua hic advertenda sunt Confessario. I. Univer-
saliter, sive quis furtis minutis furetur ab eodem,
sive à diversis, ad contrahendum peccatum mor-
tale majori quantitate opus est, quàm illà, quæ
simul ablata constitueret peccatum mortale: v. g.
ad minimum plus dimidiò. Quia scilicet domini

non sunt ita inviti ad furta successivè, seu per intervalla facta, quàm ad furtum rei notabilis factum: & ordinariè non tantum damnantur. Vide *Molinam, Sanchez, Lugo cit.* Major item requiritur quantitas, si plura furta minus diversis ac pluribus contingant, quàm si eisdem. Quia tunc omnes & singuli non tam grave damnum patiuntur actualiter, & communiter minus inviti sunt. *Molina cit. disp. 689. deternat duplò, vel adhuc majorem quantitatem requiri in furtis diversis dominis: quàm uni furto. Layman. ibid.* à mortali excusat eum, qui à mercato mercatoribus singulos pacios auferret, est ablati sine dubio mortalis quantitas essent. Major etiam major requiritur quantitas in furtis factis eisdem sive diversis quanto fiunt per majora temporum intervalla: quia eò magis deficit unitas omnium connexio, & domini minus inviti censentur cum minus advertant. Unde licet florenus simul, vel successivè brevi tempore ablati contingeret peccatum mortale, puta, respectu moderatè divitis; tamen successivè per longum tempus, utpote duorum vel trium annorum, scriptum non concrevit in peccatum mortale. Et si pluribus, tanto temporum intervallo, absque intertescendi proposito, talia furta minuta fierent, etiam duo vel tres aurei non sufficerent ad peccatum mortale. Quæ tamen omnia prudenti probi viri, vel Confessarii judicio relinquuntur, quo latè videri possunt *Molina & Sanchez. de IV. Addit. Joan. Medina, & probabile censetur.*

sius *cit. dub. 7.* etiam requiri, ut taliter successive,
& praesertim à pluribus auferens non sit valde
pauper & egens: alioquin excusabitur semper à
mortali, & restitutionis debito gravi. Jam restat
dubium in assertione indicatum.

*Quid de furtis minutis factis eidem
à diversis,*

Exempli gr. plures transeuntes vineam, singuli⁴⁵
paucos botros decerpunt: plures intrantes
cellam vinariam singuli modicum furantur vinum,
vel furtivè bibunt: plures famuli eidem domino
modicam pecuniam subtrahunt &c. ita tamen, ut
omnia simul sumpta conficiant quantitatem no-
tabilem in grave detrimentum domini. Quæritur,
quantum singuli peccent, & ad quid obligentur?

Hic certum est, si plures communi consensu,
consilio, cooperatione ita furentur, singulos pec-
care mortaliter, & obligari ad restitutionem in so-
lidum, scilicet in defectu aliorum: quia singuli
sunt causa moralis totius damni. Quòd si unus
primus incipiens ejusmodi furtum minutum, solo
exemplo suo aliis causa fuit, ut alii grave damnum
inferrent, utique peccavit mortaliter, & ex chari-
tate saltem sub mortali tenetur ad compensandam
partem à se ablatam, si spes sit probabilis, etiam
alios damnum compensaturos, uti cum aliis ob-
servat Layman. *lib. 3. tract. 3. p. 1. cap. I. num. 3.*

Quæstio ergo, & difficultas solùm est, utrum,
quando quis sciens, alios quoq; modica furari, vel⁴⁶
furatos esse, nihilominus, & ipse modica furatur,
absq; omni consensu tamen, cooperatione, vel in-
fluxu

fluxu in furta aliorum, peccet mortaliter, & teneatur suam partem, ex eo, quòd ad damnum suo & aliorum furtis proximo notabile damnum inferri? Affirmativa sane communis est Sententia. *Navarr. Medina, Major, Corduba, Augustinus, Sayrus, Vasquez.* alii cum *Molina* supra, *Filius* *tract. 32. cap. 10. num. 149.* Ratio tota est: quia talis sciens cooperetur ad grave damnum proximo inferri. **47** Probabilior tamen videtur Sententia opposita negativa *Lessii lib. 2. cap. 12. d. 9. Sanchez lib. 2. moral. cap. 21. Tanner. tom. 3. d. 4. q. 6. de Lugo disp. 16. Sect. 3. §. 2. Diana p. 2. tract. 1. resol. 42.* Ratio est: quia talis nec inferri grave damnum ratione sui furti secundum se, quòd tantum & veniale esse supponitur: nec ratione furti ut conjuncti cum furtis aliorum: quia locum in hoc nullo modo cooperatur ad furta aliorum, sed grave nocumentum ex omnibus resultans non inferri potest per tuum furtum, sed per furta aliorum, quibus nullo modo causa fuisti. Alioquin legem non haberes, quòd posito ad furtum mortale sufficeret tibi viginti pacios, & Titius jam abstulisset octodecim, tu autem conscius absque ulla cooperatione haberes solum duos pacios, peccares mortaliter. Titius venialiter tantum, quo nil absurdius: quia in eo casu non peccas mortaliter, nec consequenter sub mortali obligaris ad restitutionem aliquam. Aliud est, si unus, & idem tali modo furetur, quòd enim ipse solus totius damni causa est. Aliud est etiam est, de eo, qui jam ægrotum, vel vulneratum, alioquin supervicturum, denuò leviter vulnerat.

occidit, quia infert gravissimum detrimentum, quod morbus, vel vulnera priora non intulissent. Fundamentum ergo oppositæ Sententiæ, seu principium illud. *Omnis scienter cooperans ad grave damnum alterius, peccat graviter: verum solum est, quando quis influit in totum damnum moraliter, Justu, concursu &c. aut per se graviter damnificat: non item si leviter tantum.*

ASSERTIO IV.

Furta domesticorum, Uxorum, filiorum, Religiosorum, famulorum &c. facta invito marito, patre, Prelato, domino &c. sunt vera furta: ut tamen mortalia sint, regulariter requiritur major materiae quantitas, quam in furtis externorum. In hoc omnes consentiunt. Et

Ratio est: Quia ex una parte omnes illi verè usurpant rem alienam invito domino; ideòque vera furta committunt: ex alia autem parte patet familias v. g. non ita invitus est, quòd res sua à domesticis furripiatur, quàm si furriperetur ab extraneis: nec vult jus suum ita strictè tenere adversus domesticos, sicut adversus extraneos; aut si valde invitus esse videatur, graviter succenseat, plerumque tamen non tam ratione rei acceptæ & quoad substantiam invitus est, quàm ratione modi accipiendi, scilicet clam, furtim, non petita licentia, aut ratione mali finis v. g. ut lusu, potatione &c. perdant, uti observat communis DD. *Navarrus* uterque *Molina, Lessius, Lugo* &c. Unde etiam contra tales personas domesticas, uxorem,

rem, filios, amicos &c. in foro externo non
 ceditur actio pœnalis & famosa furti, sed alia
 tior amotarum rerum. Neque contra fam
 vel ancillas actionem instituere potest pater
 lias, si furta modica sunt, Secus est, si sunt im
 dica; vel nimis multiplicata: ut ex comuni
 notat Julius Clarus *lib. 4. sentent. §. furtum.*
 apud Layman. *cit. c. 1. num. 4.* Illud
 operosum est decernere, quænam in ejusmodi
 mestlicorum furtis quantitas requiratur, nec
 ria ac sufficiens sit ad peccatum mortale: Ver
 varia prolixè disputantibus tandem communi
 pientum consensu est hæc.

30 *Regula generalis:* In ejusmodi domesticorum
 furtis nullam posse dari certam regulam, quæ
 quantitas requiratur, & sufficiat ad peccatum mor
 tale, sed consideratis circumstantiis prudentis
 festarii judicio decernendum esse. Nam mor
 vitus erit, & notabiliter præsumetur esse
 nus dives, liberalis, amicus, quàm pauper, ar
 parum amans &c. minùs invitus, si domesticorum
 rentur ad proprios usus, quàm si ad dandum
 minùs, si panem, vinum, esculentorum reli
 quàm si pecuniam, vestes, alia pretiosa: minùs
 quid modicum, & rarò, quàm si frequenter, ve
 mis magnum quid surripiant: si sis multum
 & industrius, quàm si negligens & parvi
 menti: & ita de sexcentis. Notat enim
disp. 16. sect. 4. n. 67. pietatem patris v. g. in
 um, itemque mariti in uxorem, Prælati in
 tum &c. diminuerè involuntarium: is enim

facile credendus est velle esse ita invitus, ut filiis illa furta non nimis gravia imputentur ad peccatum mortale, & consequenter ad æternam damnationem. His ergo & similibus expensis discernendum erit: an præfati domestici peccaverint mortaliter cum obligatione restitutionis, nec ne, Claritatis amn gratiâ, & frequentis praxis, breviter percurranus singulos.

§. IV.

Uxores.

Peccat mortaliter uxor peccatô furti, si notabilem quantitatem surripit de bonis mariti, quorum scilicet ipse habet dominium, vel saltem administrationem, seu usumfructum, uti sunt ipsa bona dotalia, & lucra communia: nimirum graviter. rationabiliter, & quoad substantiam, non modum tantum, invito marito. *Omnes.* Ratio jam dicta est: quia revera usurpat rem alienam, scilicet ad maritum jure domini vel administrationis spectantem, justè invito domino: ergo peccat peccato furti, & quidem mortali, si notabilis sit quantitas, semper tamen major, quam alias, consideratis circumstantiis personarum, facultatis, magnitudine dotis allatæ, aliisque judicio prudentis æstimandis, juxta paulò ante dicta. Atque apud omnes in confesso est, uxorem in tali quantitate notabili surripientem etiam teneri ad restitutionem sub mortali. At quomodo restituet? respondetur: vel statim restituat de bonis propriis paraphernalibus, si habeat: vel post mortem mariti

riti restituet hæredibus ex dote, vel aliunde accipit: si neutrum possit, saltem aliis modis, ut in officiis &c. aut ipsi marito, aut postea hæredibus compensare conabitur. Tandem si non possit, excusabit impotentia, juxta communem doctrinam in materia de restitutione. Insuper aliqua hæc advertenda sunt.

52 I. Pro parvitate materiæ excusante uxorem peccato mortali furti, servari potest regula, quam cum *Banne*, aliisque tradunt *Diana p. 2. l. 1. r. sol. 34.* & *Tamb. lib. 8. c. 3. §. 4. n. 2.* Nimirum uxorem divitis posse auferre, & expendere singulis annis partem vigesimam lucri annuorum annuorum reddituum: loquentes de expensis eleemosynas, & honestas donationes: eadem ergo quantitas poterit excusare à peccato mortali furtis uxorum; saltem quando patrimonium mediocriter, & non nimium est. Nam unum saliter loquendo, hoc ipsum nimium videtur *Legioni cit. n. 64.* & merito. Nam si uxor pauperis habentis v. g. ducenta millia annuorum reddituum, posset quotannis inscio marito decem millia usurpare, vel furto auferre, citra mortalem culpam, quod certè vel ditissimorum consuetudo non probat.

53 II. Insuper citra omne peccatum, & sine culpa uxor de bonis mariti auferre, ac disponere potest ex diversis capitibus. Communiss DD. *Navarus c. 137. n. 3.* *Layman. lib. 2. de Charitate c. 4.* *Diana p. 5. resol. 34.* I. Quando ipsa bona bona administrat, & familiam gubernat, vel con-

sentiente viro, ut sæpè fit, vel viro absente, ægroto, amate, aliãve causâ impedito; quo casu potest facere honestas donationes, eleemosynas & similes expensas, quas ipse vir gubernans faceret, vel facere deberet, non autem notabiliter majores, ut notat Navarrus *cit. n. 144.* 2. Si vir ita concedat expressè, vel tacitè, aut rogatus facillè concederet, aut saltem rationabiliter concedere deberet: ut si pro necessitatibus familiæ, (maximè quando maritus tenax non sufficienter vel libenter dat,) pro suo victu vel cultu, juxta suum statum accipiat: si faciat donationes liberales, maximè remuneratorias & eleemosynas secundùm consuetudinem aliarum suæ conditionis fœminarum; si quid alicui det ad avertendum damnum corporale mariti &c. tunc enim præsumitur adesse ejus voluntas, exemplò Abigaelis *1. Reg. 25.* 3. Quandounque occurrit casus aut necessitas, in qua ipsemet maritus deberet, ac teneretur facere aliquas expensas, vel eleemosynas, v.g. in extrema vel gravi necessitate proximi, imò etiam in communi necessitate, si maritus habens bona superflua, nunquam vellet dar. eleemosynam, servato debito moderamine, potest, & debet facere uxor: tunc enim quoad hoc quasi viri locum, ejusque defectum supplet, idque ipso jure divino, quo uxor data est in adjutorium viri, ut observat noster Marchant. *tribun. tr. 2. tit. 4. sect. 2.* 4. Si det aliquid patri, matri, imò fratri, sorori, ut filiis ex alio marito, quando hi egent alimentis, & ipsa aliunde non habet bona propria, quibus

bus eos alat: attamen hoc casu ex jure communi soluto matrimonio debet ipsa, quæ dedit, retinere ex sua dote hæredibus mariti, ut docet communis. *Ratio est.* Quia quoad hæc damnatur marito, cujus contentum rationabiliter presumere non potest.

§4 III. Ex eo porrò, quòd uxor ex bonis possit expendere per annum vigesimam circa partem annuorum reddituum in moderatas elemosynas, aut donationes liberales juxta statutum, rectè colliges cum *Molina*, *Tamburino*, et aliis, eam posse illas elemosynas, vel donationes simul aggregare, & totam summam uni pauperi, aut amico largiri, secluso alio inveniendi, de quo mox. At nunquid licebit ejusmodi summam aggregatam ex elemosynis vel donationibus, quas posset facere aliis, sibi, si, suisque casibus applicare, aut in futurum reservare? Curiosa quæstio: tamen practica. Respondetur cum distinctione, non licere quoad elemosynas: hæ enim debentur pauperibus, quæ ipsa non est; neque maritus quoad hoc potest censeri esse contentus: licere autem quoad donationes vel expensas liberales: has enim potest reservare pro aliis, cur non etiam pro ipsa? ait *Tamburinus*: merito tamen excipitur aliud inconueniens. Cùm enim ad decorem familiæ ipsiusque mariti honorem spectet elemosynas, & hujusmodi donationes facere pauperibus, non poterit licitè ita se gerere uxor, ut per prorsus uni tantum congreget vel etiam

met applicet: quia sic meritò invitus esset maritus: non igitur semper, non ordinariè, sed parcè, moderatè, & sine offensione decoris hac arte congregandi uni tantùm, vel sibi ipsi, uti poterit, uxor.

IV. Pro ampliori declaratione dictorum de uxoribus, accipe casum, & praxin uxoris nequitior providæ prædivitis viri, quæ exiguam, vel nullam dotem attulerat marito. Advertit hæc liberos se non suscipere, & inde fore, ut tempore viduitatis egere debeat; ideo partim ex pecuniis marito surreptis citra omnem ejus licentiam; partim ex eleemosynis, & liberalibus donationibus, quas juxta statum suum facere poterat, sibi cumulatis; partim ex privato opere & labore suo: partim, quæ sibi ex concessis subtrahebat, utpote contenta tot annis unico panneo indumento, cum licitè potuerit accipere duo vel tria, eaque holerica, & pretiosè ornata, ac similibus &c. intra paucos annos matrimonii collegit summam trecentorum ducatorum, quos per fidelem servum negotiationi applicuit, atque felici successu intra aliquot annos tria millia aureorum aggregavit, sibi que redditum, seu censum annum honestissimum emit pro viduitatis tempore reservandum. Potuitne eam summam, censumque sibi reservare, an verò hæredibus mariti defuncti restituere tenebatur? Respondetur: nec totum posse retinere, nec totum teneri restituere, sed utrinque partem, pro diversitate bonorum oblatorum. 1. Restituenda est pecunia clam surrepta incio & nullo modo

modo consentiente marito, unà cum interesse si quod accepit; non item restituendum est eorum ex hujus surreptæ pecuniæ negotiatione acquisitum, quia pecunia de se est sterilis, & lucrum quod parit, tanquam merus fructus industriae totum cedit industriae negotiantis. 2. Non restituenda, sed licite retineri potest pecunia a labore ejus extraordinario comparata, vel fraudulento de suo genio, sumptibusque sicutis parca reservata ab uxore, unà cum lucro ex ejusmodi pecuniæ negotiatione acquisito. 3. Restituenda est tota pecunia ex elemosynis alioquin dandis reservata, non item ex ejusdem negotiatione eorum, ut ante dictum. 4. Pecunia autem ex liberalibus donationibus, quas facere potuisset reservata, non restituenda est tota (de lucro nihil) sed solum eatenus, quatenus exinde familia passim esset detrimentum, tanta scilicet pars, quæ extra expensa suffecisset ad familiæ honorem conservandum arbitrio boni viri.

§. II.

Filii familias.

561. **E**T hi peccant mortaliter peccatò fuerint invito patre notabilem quantitatem subtrahant de bonis patris, quorum scilicet dominium vel saltem administratio, & usufructus ad patrem spectat, ut sunt ipsa etiam bona filii adventitia, & profectitia. Certum apud omnes: ex illo Prov. 28. *Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit, hoc non esse peccatum, particeps homicidii est.* Ratio est eadem: quia verè usurpat rem alienam invito

invito domino : ergo peccat peccato furti , & quidem mortali in sufficienti materiâ ; atque sub eadem culpa obligabitur restituere , aut ipsam rem ablata , si existat , aut æquivalens ex bonis propriis , si habeat , aut postea adducere in divisionem cum fratribus : à quo tamen excusatur , si fratres similiter furati sunt , aut remittunt : aut si ipse pater vel jam condonavit , vel probabiliter putatur fuisse condonaturus , si fuisset rogatus à filio , qui præ verecundia rogare non est ausus , & summa non excedat id , de quo pater disponere poterat sine præjudicio & injuria aliorum filiorum , utpote sine diminutione portionis legitimæ. Communis DD. apud cit. *Lugo, Layman, Lessius.*

II. Omnes conveniunt ad furtum grave alio-⁵⁷rum , & obligationem gravem restituendi , multò majorem requiri quantitatem , quàm in furtis extraneorum , ob rationem in Assertionem allatam. Quænam autem quantitas sufficiat ad peccatum mortale , prudens Confessarius arbitrari debet non solum ex materia ablata , sed etiam ex circumstantiis personarum : scilicet ex statu , & facultatibus parentis , ejus genio & affectu in filium , ex filiorum pluralitate , vel paucitate , ex filii accipientis ætate , & rei acceptæ usu &c. semper tamen vitando extrema , ut nec temerè peccati mortalis scrupulus iis injiciatur , nec etiam ansa præbeatur ad furandum nimium de bonis parentum : una enim certa mensura assignari non potest , quidquid contentur Doctores. Audi aliquorum placita : *Lessius, Navarrus, Fillencius* , & alii volunt , filium non

non esse condemnandum peccati mortalis, si deus
vel tres aureos auferat à patre divite: secus si à
chanico exiguæ fortunæ. *Salas* de hoc roga-
respondit, filium unicum patris habentis qui
gentos aureos annuos, posse sine mortali
singulis annis triginta aureos. *Bannes* dicit,
nus, quàm quinquaginta aureos, non sufficere
furtum mortale filii à Parente divite: quod de
tis filiorum Magnatum etiam concedit *Lugo*
16. *sect. 4.*

58 III. Id etiam apud omnes in confesso est,
liostamilias quemadmodum Religiosos, & ser-
rarissimè peccare mortaliter auferendo esculenta
seu poculenta, dummodò ipsimet absument,
non aliis divendant, vel prodigant. Imò *Sancius*
lib. 7. moral. c. 21. absolutè negat, furta parti-
esculentorum & poculentorum commissa à filiis
familias, Religiosis, & famulis, etsi successivè
magnam quantitatem perveniant, unquam
peccatum mortale. Quod quidem verum esse
si pater, Dominus, vel Prælatus invitus non
quoad substantiam, sed solùm quoad modum
secluso gravi damno familiæ, seu Monasterii.
cùs omninò est, si is rationabiliter invitus
quoad ipsam substantiam, eo quòd inde gravi
damna domui, vel Monasterio inferri possint:
si filii, Religiosi, vel famuli quotidie à cella
unam vel alteram mensuram vini surripiant, pro-
fertim ubi vinum in pretio est: quis neget spem
uinus mensis, vel anni grave damnum illaturum
& mortaliter peccaturum?

IV. Cæterùm citra peccatum aliquas expensas de bonis paternis facere poterunt filii, præsertim ad eleemosynas, donationes, recreationes, vel ludos honestos suo statui congruos. Inprimis de interpretativo vel præsumpto parentis consensu, in levis facile præsumendo. 2. In extrema, vel gravi necessitate proximi, si parentes ipsi nolint, nec alii succurrere velint, aut possint. 3. Quando peregrinantur, vel extent in scholis exteris. 4. Quando à parentibus habent deputatam summam pro sua sustentatione, quod superest, vel subparcunt, licitè in pauperes, & alias eleemosynas, aut alios prædictos usus erogant.

§. III.
Religiosi.

Non est sermo de furto Religiosi fortè factò ab extraneo, vel ex bonis omninò alienis; in hoc enim perinde se habet, ac cæteri fures, utique nulla concessa majori quantitate à mortali excusante. Sed sermo est de furtis Religiosi ex bonis Monasterii, vel Conventûs sui. De hoc accipe breviter.

I. Religiosus subditus notabilem quantitatem furripiens de bonis ipsius Monasterii, utique peccat mortaliter dupliciter, peccato furti contra justitiam, & simul peccato proprietatis contra votum paupertatis. *Omnes.* Ratio est: quia licet Religiosus sit membrum Monasterii vel Conventûs, & quasi filiusfamilias, quia tamen ex voto paupertatis omnis proprietatis omninò incapax effectus est, quidquid absque expressa, vel rationabiliter præsumpta licentia Superioris surripit, usurpat, vel

con-

consumit, tanquam verè alienum surripit, & consumit: adeoque peccat peccato furti, & violatione paupertatis: idque pro ratione materialiter, vel venialiter, æquè, imò gravioris, quam cularis tali voto non adstricti, sed rerum temporalium capaces.

62 II. Quoad quantitatem autem mortalem, communis est sententia DD. apud Molinam *com. Sanchez lib. 7. moral. c. 20. num. 5.* Layman *3. tr. 3. p. 1. c. 1. num. 5.* in Religioso candelæ quantitatem sufficere & ad furtum mortale, & mortalem transgressionem voti paupertatis, quæ sive simul, sive successivè ablata sufficit ad furtum mortale sæcularium (exceptis tamen usu consumptibilibus, esculentis, & potulentis, in quibus quæ Superior plerumque magis invitus est quoad modum, quàm quoad substantiam, major requiritur quantitas ad mortale, qua nimirum Monasterio vel communitati notabile aliquod damnum inferretur, ut Superior etiam quoad substantiam mortali invitus esse, & censeri debeat) *Ratio est:* quia quoad alias res, pecunias v. g. suppellectilem &c. Prohibitum censetur æquè, imò magis invitus, eas autem à Religioso subdito, quàm ab extraneo: non tamen quoad res usu consumptibiles, comestibiles, potibiles, nisi quatenus inde damnum grave Monasterio inferretur, ut paulò ante dictum. In hac communis sententia peccati mortalis damnabit Religiosum, si de bonis Monasterii tenuis surripuerit unum florenum; in Monasterio opulento da-

curia.

III. N.

III. Nihilominus probabilis videtur sententia⁶³ opposita ad peccatum mortale tam furti, quam violationis paupertatis in Religioso requiri eandem quantitatem, quæ requiritur in filiofamilias, ut peccet mortaliter furando de bonis patris. Ita *Rebellius, Ledesma, Fagundez, Cenedo* apud *Tamb. lib. 8. Decal. c. 4. n. 8.* & sequentibus. Ratio est: quia Religiosi inter filios computantur in Jure *Can. c. licet de sepulturis*, saltem in favorabilibus. Deinde non sunt Prælati credendi magis invitati quoad rem clam acceptam à Religiosis, sed solum quoad modum, quàm parentes carnales circa filios, cum illi non minùs, sed magis subditos suos tanquam spirituales filios diligere debeant, ut proinde non cenferi debeant invitati quoad rem acceptam ejusdem quantitatis, in qua pater carnalis honestæ conditionis invitatus non cenferetur: ait *Rebellus* apud *Sanchez cit.* Qui tamen cum communi sententia contrarium tenet, à qua & ego non censeo recedendum in praxi. Eademque ratione discurrendum erit de peccato solius proprietatis, ac violationis voti paupertatis, quando Religiosus absque ulla licentia accepit, & usurpat res ab aliis oblatas, vel donatas. Sed hæc non sunt hujus loci.

IV. Religiosus denique de rebus Monasterii⁶⁴ notabili quantitate furriprens, tenebitur ad restitutionem, si res ablata adhuc existat: si autem jam absorpta, vel alienata sit, excusabitur ut plurimum ob impotentiam: cum restitutio debeat fieri de proprio bono: Religiosus autem nihil proprium

prium habeat. Nihilominus obligatus manet in
 modis sibi competentibus damnum Monasterii
 sarcire: v. g. acuratori executione sui officii
 quod habeat; aut si quid extraordinariâ indolentia
 Monasterio lucrari vel acquirere possit. Atque
 alteri donavit bona fide accipienti, tenetur
 monere, quòd non possit rem acceptam retinere
 sed restituere debeat, si adhuc existat: secus
 jam bona fide absumpserit. Sin autem alter
 sibi donatam mala fide acceperit, quippè
 sciens, Religiosum nil donare, vel alienare possit
 is semper manet obligatus ad restituendum in
 specie, vel æquivalente: juxta communem doctrinam
 nam in materia de restitutione possessoris mala
 fidei, *tr. preced. c. 2. Sect. 4.* per totum.

§. IV.

Famuli, Ancilla, Opifces.

651. **S**ervi seu famuli, & ancillæ, notabili quan-
 tate furtivè de bonis Domini, sine do-
 bito committunt furtum mortale; iterum tantum
 aliquantò majori quantitate requisita, quam
 furtis extraneorum. *Ratio est:* quia partim
 usurpant rem alienam invito domino; partim
 mini censentur minùs inviti circa sibi servientes
 sciunt enim, attenta fragilitate humana, non
 se ita fideliter ab iis administrari res domestica
 ut aliquid subinde non adhæreat manibus com-
 munitatis: sicut qui conducit operarios in vineam
 scit pro certo uvas ab iis comedendas, nec possit
 bovi trituranti os obturari.

II. Quoad quantitatem sufficientem autem ad 66
 mortale, rursus certa regula assignari nequit, sed à
 Confessario prudenter expendi debet ex circum-
 stantiis, maximè domini opulentia, tenacitate,
 largitate &c. minor enim quantitas sufficit in fur-
 to notabili simul facto, quàm in furtis minutis suc-
 cessivè factis, ut supra generaliter notatum. Rur-
 sus minor longè quantitas sufficit in furtis pecunia-
 riis, quàm in furtis cibariis & poculentis, raro
 enim peccant mortaliter surripiendo esculenta vel
 poculenta suæ præsertim curæ commissa, ob ratio-
 nem datam: imò sæpè excusantur per modum
 compensationis ob exiguam tractationem: de quo
 infra. Sed vide, quæ de hoc notavi *supra* §. 1.
 N. III.

III. Gravi ergo ejusmodi furto facto, famuli 67
 aliique domestici sine dubio contrahunt obligatio-
 nem restituendi: à qua tamen sæpissimè excusantur
 per impotentiam: & si absque magna difficultate
 restituere non possint, præcipiat eis Confessarius,
 ut extraordinariis sedulitatibus, officiis, laboribus,
 obsequiis &c. quoad fieri potest, compensare stu-
 deant. Quomodo autem famuli minus justò sti-
 pendium habentes, aut insufficientem sustentatio-
 nem, uti possint occulta compensatione, mox vi-
 debis *Señione sequenti*.

IV. Denique dubium restat de Opificibus, qui- 68
 bus materia elaboranda datur, ut sunt sartores,
 textores, molitores, aurifices &c. & retinent, vel
 surripiunt fragmenta, vel reliquias materiæ datæ:
 an concrecente materia notabili peccent gravi-
 ter,

676 *Tract. V. in VII. & X. Præcept. Decal. Cap.*
ter, & ad restitutionem obligentur? Responde
breuiter: per se loquendo idem omninò dicen
esse de his, quod suprà dictum est de furtis min
ab uno factis eidem, vel diuersis: eadem enim
ratio, si fragmenta sint alicujus momenti, & a
minis curentur, vel repetantur. Secus, si fragmen
ta sint parvi momenti & à dominis non multum
rentur, vel pro derelictis habeantur; idque magis
si ipsi inde nil lucrentur, sed rursus aliis, particu
tim pauperibus, applicent, uti post alios nouit
etiam Lugo *cit. disp. 16. sect. 4. §. 2.* & Diana *par.*
tr. 6. resol. 16. Per accidens tamen excusantur
chez *lib. 2. consil. c. 7. dub. 2.* posse sartores fragmen
ta alicujus momenti reservare, vendere, vel ali
de sibi lucrari partim, quòd domini eorum magis
conscii minùs censeantur inuiti, partim vero ad
cultam compensationem, cùm sartores etiam
moratæ conscientiæ querantur communiter sibi
dominis sufficiens pretium non solvi, quibus tamen
ob sartorum copiam, si se, suosque alere velint
necessariò laborare debent. Intellige semper
dummodò notabile damnum domino euitetur.

SECTIO III.

*Furta excusata, seu accepta per occultam
tam compensationem.*

SUMMARIUM.

70. *Occulta compensatio debiti certi licita est.*
71. *Si adsint certæ conditiones, scil. 1. ut quod accipitur
debitum ex iustitia, & actu seu hic & nunc.*